

บทคัดย่อ

การศึกษาเปรียบเทียบคำอุ้งว่าอุ้งสาวลานนาและผญาเกี่ยวกับอีสาน

ผู้วิจัย - ทรงศักดิ์ ปรางค์วัฒนากุล

การศึกษาคั้งมีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบรูปแบบและเนื้อหาของบทสนทนาเกี่ยวกับพิธีระหว่างหนุ่มสาว ที่ปรากฏในประเพณีการเกี่ยวของหนุ่มสาวชาวบ้านลานนาและอีสานในอดีต

ผลจากการศึกษาวิจัย พบว่า หนุ่มสาวชาวลานนาและอีสานมีประเพณีการเกี่ยวที่คล้ายคลึงกัน ประเพณีนี้มีบทบาทในด้านให้ความบันเทิงใจ และเปิดโอกาสให้หนุ่มสาวได้เลือกคู่ครองที่เหมาะสมกับตน

บทสนทนาในประเพณีการเกี่ยวของหนุ่มสาว เป็นการใช้ภาษาแบบแผนในโอกาสพิเศษในลานนาเรียกว่า “คำอุ้งว่าอุ้งสาว” หรือ “คำเครือ” ในอีสานเรียกว่า “ผญาเกี่ยว” หรือ “ผญาเครือ” มีลักษณะรูปแบบเป็นบทร้อยกรองชาวบ้าน ที่มีหลักการจัดจังหวะ เสียงสูงต่ำและเสียงสัมผัสคล้องจอง ที่คล้ายคลึงกัน แต่มีข้อแตกต่างตามเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นปรากฏอยู่ มีลักษณะเด่นอยู่ที่การใช้ “โวหาร” ซึ่งสื่อความนัย อย่างหลากหลาย

ในด้านเนื้อหา คำอุ้งว่าอุ้งสาวลานนาและผญาเกี่ยวกับอีสาน สะท้อนถึงภาพชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งแสดงถึงลักษณะร่วมของสังคมเกษตรกรรมที่มีระบบการผลิตเพื่อเลี้ยงตัวเองมาแต่อดีต ดำรงชีวิตสัมพันธ์กับธรรมชาติ มีความเชื่อถือในเรื่องภูตผี เทวดา และพุทธศาสนา ผสมผสานกันเป็นครรลอง นอกจากนี้ยังสะท้อนถึงบทบาททางด้านเพศสัมพันธ์ของหนุ่มสาวและบทบาทด้านการใช้แรงงานร่วมกันด้วย

ในปัจจุบันประเพณีการเกี่ยวของหนุ่มสาวชาวลานนาและอีสาน ด้วยบทสนทนาที่เป็นร้อยกรองได้เสื่อมสูญไปแล้ว อย่างไรก็ตามคำอุ้งว่าอุ้งสาวของลานนายังคงมีบทบาทปรากฏสอดแทรกอยู่บ้างในการแสดง “ซอ” ส่วนผญาเกี่ยวของอีสานนั้นยังคงมีบทบาทอยู่ไม่น้อยในการแสดง “หมอลำ”

ทรงศักดิ์ ปรารักษ์พัฒนากุล. 2527. การศึกษาเปรียบเทียบคำอุ้งว่าอุ้งสาวลานนา และศญาเกียอีสาน. เชียงใหม่ :
โครงการแลกเปลี่ยนอาจารย์ระหว่างมหาวิทยาลัย ทบวงมหาวิทยาลัย.